

wavehill

Social and economic research
Ymchwil cymdeithasol ac economaidd

wavehill.com

Gwerthusiad o Raglen SPF Canol Trefi Gwynedd

Wedi ei ariannu gan
Llywodraeth y DU

Funded by
UK Government

Wavehill: Ymchwil Cymdeithasol ac Economaidd

Ein swyddfeydd

- Swyddfa Cymru: 21 Sgwâr Alban, Aberaeron, Ceredigion, SA46 0DB (swyddfa gofrestredig)
- Swyddfa Gorllewin Lloegr: St Nicholas House, 31-34 High Street, Bryste, BS1 2AW
- Swyddfa Gogledd Lloegr: The Corner, 26 Mosley Street, Newcastle, NE1 1DF
- Swyddfa Llundain: 2.16 Oxford House, 49 Oxford Road, Llundain, N4 3EY

Manylion cyswllt

Ffôn: 0330 1228658

E-bost: wavehill@wavehill.com

Twitter: [@wavehilltweets](https://twitter.com/wavehilltweets)

Mwy o wybodaeth

www.wavehill.com

<https://twitter.com/wavehilltweets>

© Wavehill: Ymchwil Cymdeithasol ac Economaidd

Mae hawlfraint ar yr adroddiad hwn. Dylid cydnabod awduron yr adroddiad (Wavehill: Ymchwil Cymdeithasol ac Economaidd) mewn unrhyw gyfeiriad a wneir at ei gynnwys.

Awduron yr adroddiad

Dr Huw Lloyd-Williams, Stuart Merali-Younger, Greta Dennis

Dylid cyfeirio unrhyw gwestiynau mewn perthynas â'r adroddiad hwn yn y lle cyntaf at Huw Lloyd-Williams (huw.lloyd-williams@wavehill.com)

Dyddiad y ddogfen: Chwefror

Fersiwn: Terfynol

Manylion y cleient

Rhian Elin George (rhianelingeorge@gwynedd.llyw.cymru)

Cynnwys

1.	Cyflwyniad	1
1.1	Nodau a Chwestiynau'r Gwerthusiad	1
1.2	Dull Gwerthuso	2
2.	Disgrifiad o'r Rhaglen.....	3
2.1	Angen a Rhesymeg ar gyfer y Rhaglen.....	3
2.2	Nodau'r Rhaglen	4
2.3	Mewnbynnau	4
2.4	Gweithgareddau a Gyflawnwyd.....	4
2.5	Dangosyddion Allbynnau a Chanlyniadau	7
2.6	Effeithiau Arfaethedig.....	8
3.	Perfformiad y Rhaglen	9
3.1	Perfformiad yn erbyn Targedau Gwariant.....	9
3.2	Perfformiad yn erbyn Targedau Allbynnau a Chanlyniadau	11
4.	Rheoli a Chyflawni'r Rhaglenni	14
4.1	Dyluniad Rhaglenni a Phrosiectau	14
4.2	Cyflawni Prosiectau.....	15
4.3	Rheoli'r Prosiect	16
4.4	Monitro'r Rhaglen	16
5.	Effeithiau'r Rhaglen	17
5.1	Tystiolaeth o Effeithiau Cynnar.....	17
5.2	Tystiolaeth o Effeithiau Tymor Hwyl.....	18
5.3	Manteision Ehangach y Rhaglen	20
5.4	Astudiaethau Achos Effaith.....	21
6.	Casgliadau a Gwersi.....	24
6.1	Casgliadau	24
6.2	Gwersi a Ddysgwyd	27

1. Cyflwyniad

Mae Cynllun Canol Tref Gwynedd yn gynllun gwerth £1.91m sydd â'r nod o gefnogi adfywiad canol trefi ar draws Gwynedd, gan gysylltu â blaenoriaeth buddsoddi Cymunedau a Lle Cronfa Ffyniant Gyffredin y DU. Ariannodd y cynllun weithgareddau yn ymwneud â chelf gyhoeddus a gwelliannau amgylcheddol, celfi stryd, gwell arwyddion, gwell diogelwch cymunedol, siopau naid, marchnata ac ymgyrchoedd, a nifer o astudiaethau dichonoldeb i gefnogi prosiectau posibl a allai fywiogi canol trefi.

Mae'r rhaglen yn ymateb i'r heriau sylweddol sy'n wynebu canol trefi a strydoedd mawr sy'n brwydro i ddenu ymwelwyr yng Ngwynedd, gan arwain at eiddo gwag, gwaethygu cyfansoddiad canol trefi ac yn y pen draw gwneud canol trefi'n llai bywiog a lleihau balchder bro. Mae'r tueddiadau hyn yn deillio o amrywiaeth o ffactorau, gan gynnwys tueddiadau tymor hwy o ran twf manwerthu ar-lein a thu allan i'r dref, ond hefyd heriau mwy diweddar gan gynnwys cynnydd mewn costau byw ac effeithiau tymor hwy COVID-19 ar ymddygiad defnyddwyr.

Penodwyd Wavehill i gynnal gwerthusiad o'r rhaglen gan gwmpasu cynnydd yn erbyn targedau, adolygu prosesau a dadansoddi'r effeithiau a gynhyrchir gan y buddsoddiadau. Yr adroddiad hwn yw gwerthusiad terfynol y rhaglen.

1.1 Nodau a Cwestiynau'r Gwerthusiad

Mae'r gwerthusiad yn ceisio profi perthnasedd a phriodoldeb dyluniad y rhaglen, perfformiad yn erbyn targedau, effeithiolrwydd rheoli ac effeithiau'r rhaglen. Mae cyfres o gwestiynau gwerthuso manylach wedi'u nodi ar gyfer yr astudiaeth yn y tabl isod.

Tabl 1-1: Cwestiynau Gwerthuso

Pwnc	Cwestiwn y Gwerthusiad
Perthnasedd a Phriodoldeb Dyluniad y Rhaglen	<ul style="list-style-type: none"> • A ymatebodd y rhaglen i heriau economaidd-gymdeithasol clir sy'n wynebu'r ardal? • A oedd y rhaglen a'r prosiectau unigol wedi'u cynllunio'n dda i fynd i'r afael â'r heriau hynny? • Sut gwnaethpwyd penderfyniadau am ddylunio rhaglenni? • A newidiodd y rhaglen neu brosiectau unigol y cynllun yn ystod y cyfnod cyflawni? Os felly, pam, ac a effeithiodd hynny ar eu gallu i ymateb i nodau'r rhaglen? • A newidiodd unrhyw agweddau ar y cyd-destun cyflawni yn ystod y cyfnod cyflawni? Os felly, sut effeithiodd hynny ar berthnasedd a phriodoldeb y rhaglen?

Pwnc	Cwestiwn y Gwerthusiad
Perfformiad yn erbyn Targedau	<ul style="list-style-type: none"> Sut perfformiodd y rhaglen yn erbyn ei thargedau gwariant? Pa gynnydd a wnaeth y prosiect tuag at gyflawni ei ddangosyddion o allbynnau a chanlyniadau? Pa ffactorau sy'n esbonio amrywiadau, gan gynnwys tanberfformiad neu orberfformiad yn erbyn targedau a gontractiwyd?
Rheoli'r Prosiect	<ul style="list-style-type: none"> Sut cafodd y prosiectau unigol eu cyflawni? Pa mor effeithiol oedd y dull cyflawni ar gyfer pob prosiect? Beth weithiodd yn dda neu ddim cystal o ran cyflawni prosiectau? Beth oedd strwythurau'r prosesau gwneud penderfyniadau ar gyfer y rhaglen? Pa mor effeithiol y gweithiodd y strwythurau a'r mecanweithiau hyn? Sut mae cyflawniadau cyflawni, gwariant ac effaith yn cael eu mesur, eu monitro a'u gwerthuso?
Effeithiau'r Rhaglen	<ul style="list-style-type: none"> Pa ganlyniadau ac effeithiau mae'r rhaglen wedi'u cyflawni neu a fydd y rhaglen yn eu cyflawni? I ba raddau y mae'r rhaglen wedi cyflawni yn erbyn ei hamcanion gwreiddiol? Pa werth ychwanegol ehangach mae'r rhaglen wedi'i gynhyrchu? Pa ganlyniadau neu effeithiau annisgwyl neu anfwriadol sydd wedi digwydd, os o gwbl?

1.2 Dull Gwerthuso

Mae'r gwerthusiad wedi cynnwys y tasgau allweddol canlynol:

- Adolygiad o ddogfennau cefndir ar gyfer y rhaglen, gan gynnwys yr achos busnes gwreiddiol a dogfennau cyflawni allweddol
- Dadansoddiad o wybodaeth rheoli rhaglen, gan gynnwys data gwariant ac allbwn
- Cynnal arolwg gydag 11 arweinydd prosiect i gasglu mewnwelediad ar eu profiad o gyflawni ac effeithiau'r buddsoddiadau (sy'n cynrychioli dros ddwy ran o dair o'r 16 o unigolion arweiniol sy'n cyflawni prosiectau a ariennir drwy'r rhaglen hon)
- Cynnal arolwg o 12 o randdeiliaid allweddol eraill, gan gynnwys cynrychiolwyr o gynghorau tref a sir a phartneriaid cyflawni eraill, i gael eu safbwyntiau ar gyflawni'r rhaglen a'i heffeithiau
- Cynnal tair astudiaeth achos fanylach gyda phrosiectau a ariennir i gael mewnwelediad manylach ynghylch effeithiau cynnar y buddsoddiadau hyn.

2. Disgrifiad o'r Rhaglen

Mae'r adran hon yn rhoi trosolwg o raglen Canol Trefi Gwynedd, gan gwmpasu crynodeb o'r angen gwreiddiol a'r rhesymeg dros y prosiect, nodau ac amcanion, mewnbynnau, gweithgareddau a gyflawnwyd, dangosyddion perfformiad allbwn a chanlyniadau, a'r canlyniadau terfynol y mae'r prosiect yn ceisio eu cyflawni.

2.1 Angen a Rhesymeg ar gyfer y Rhaglen

Roedd yr angen allweddol a'r rhesymeg sy'n sail i ddyluniad y prosiect yn cynnwys y canlynol:

- **Canol trefi a strydoedd mawr yn cael trafferth denu ymwelwyr yng Ngwynedd.** Mae'r heriau sy'n wynebu strydoedd mawr a chanol trefi Gwynedd yn adlewyrchu'r rhai ar draws y DU, gyda siopa y tu allan i'r dref ac ar y rhyngwrwyd, yn ogystal ag effeithiau cynnydd mewn costau byw ac effeithiau tymor hwy COVID-19 ar ymddygiad defnyddwyr, oll yn cyfrannu at amodau mwy heriol, ac yn arwain at lai o ymwelwyr.
- **Ansawdd gofodau canol tref yn dirywio, gan ychwanegu ymhellach at heriau.** Mewn llawer o achosion mae'r gostyngiadau yn nifer yr ymwelwyr yn golygu gostyngiadau mewn buddsoddiadau mewn mannau cyhoeddus, a chynnydd mewn eiddo gwag. Yn y pen draw, gall hyn arwain at amgylcheddau o ansawdd is a llai o falchder bro.
- **Mae Adfywio Canol Trefi yn un o flaenoriaethau Cynllun Cyngor Gwynedd 2023-28.** O dan hyn mae Fframwaith Adfywio Gwynedd a 13 o Gynlluniau Ardal, sy'n nodi blaenoriaethau unigol ar gyfer pob ardal. Ar draws yr holl gynlluniau mae angen cyffredin am fuddsoddiad i adfywio canol trefi, sy'n darparu sbardun allweddol ar gyfer y rhaglen hon.
- **Angen dod o hyd i ddefnyddiau newydd yng nghanol trefi a strydoedd mawr.** Mae angen y buddsoddiad hwn i helpu i drawsnewid ac ail-bwrpasu defnyddiau newydd ar gyfer canol trefi a strydoedd mawr, er mwyn cynyddu nifer yr ymwelwyr, bywiogrwydd a balchder bro eto. Nod buddsoddiad y rhaglen (ochr yn ochr â gweithgareddau ehangach) yw uwchraddio seilwaith a chyfansoddiad ac annog darpar fuddsoddwyr a defnyddwyr i ddod â gweithgareddau newydd, a allai gynnwys addysg, iechyd, y celfyddydau, atyniadau, hamdden, digwyddiadau, cyflogaeth neu ofod byw. Mae Cyngor Gwynedd yn cydnabod y bydd unrhyw fuddsoddiadau o'r gwelliannau hyn yn arwain at ddod ag adeiladau gwag yn ôl i ddefnydd, creu swyddi a dod â bywiogrwydd yn ôl i ganol trefi.
- **Bydd buddsoddiadau yn dod â buddion ehangach gan gyfrannu at flaenoriaethau Cyngor Gwynedd.** Yn ogystal â'r manteision adfywio, bydd y cynlluniau'n cael eu cyflawni ar sail trawsadrannol, fel eu bod hefyd yn ychwanegu gwerth at flaenoriaethau eraill o fewn Cynllun y Cyngor, megis thema Cymunedau Glân a Thaclus a Chynllun Hyrwyddo ein Diwylliant a'r Economi Ymwelwyr Cynaliadwy.

2.2 Nodau'r Rhaglen

Nodau allweddol y rhaglen yw:

- Gwella ansawdd y manau cyhoeddus yng nghanol trefi a strydoedd mawr Gwynedd
- Cynyddu canfyddiadau o ddiogelwch yn y manau hyn
- Cefnogi datblygiad defnyddiau newydd a defnyddwyr manau canol tref a stryd fawr
- Denu mwy o ymwelwyr a gwariant yn y manau hyn

2.3 Mewnbynnau

Mae Cynllun Canol Tref Gwynedd yn gynllun gwerth £1.91m, a ariennir yn bennaf drwy Gronfa Ffyniant Gyffredin y DU (£1.86m) ochr yn ochr â £45,654 o arian cyfatebol gan Raglen Trawsnewid Trefi Llywodraeth Cymru. Arweiniwyd rheoli a chyflwyno cyffredinol y rhaglen gan Gyngor Gwynedd.

2.4 Gweithgareddau a Gyflawnwyd

Yn wreiddiol, roedd y rhaglen yn gyffredinol yn cynnwys pecyn o 18 o brosiectau i'w cefnogi. Dros amser, dynodwyd rhai o'r prosiectau hyn fel rhai na allai fynd yn eu blaenau, gydag arian wedi'i ailddyrranu i brosiectau hyfyw eraill a ddygwyd ymlaen. Mae'r prosiectau a'r statws, yn ogystal â'r dyraniadau cyllid gwreiddiol a diweddaraf wedi'u crynhoi yn y tabl isod.

Tabl 2-1: Crynodeb o'r Gweithgareddau a Gyflawnwyd

Enw'r Prosiect	Gwerth Gwreiddiol (£k)	Gwerth Diweddaraf (£k)	Disgrifiad a Statws
Prosiectau Gwreiddiol			
1. Prynu'n Lleol	45.0	39.8	Ymgyrch sirol i annog trigolion Gwynedd a thu hwnt i wario yn yr ardal leol drwy ymgyrchoedd ar-lein penodol a gan ddefnyddio cyfryngau cymdeithasol. Mae sylfaen y gwaith hwn eisoes yn ei le gan Gyngor Gwynedd. Statws: Wedi'i gwblhau
2. Cynllun Arwyddion Bangor	25.6	27.2	Datblygu, cynhyrchu a gosod arwyddion 'mynegbyst' yng Nghanol Dinas Bangor yn unol â Strategaeth Arwyddion Bangor Statws: Wedi'i gwblhau

Enw'r Prosiect	Gwerth Gwreiddiol (£k)	Gwerth Diweddaraf (£k)	Disgrifiad a Statws
Prosiectau Gwreiddiol			
3. Cynllun Diogelwch Cymunedol	456.3	456.3	Bydd gosod Teledu Cylch Cyfyng yng Nghanol Dinas Bangor, canol tref Caernarfon a chanol tref Pwllheli ynghyd â sicrhau gwelliannau i'r polion goleuo yn galluogi gosod yr offer er mwyn gwella diogelwch y trefi hyn. Statws: Ar fynd
4. Astudiaeth Effaith Economaidd Canolfan Iechyd a Lles Bangor	15.0	26.0	Comisiynu Astudiaeth Effaith Economaidd Canolfan Iechyd a Lles ar gyfer safle Canolfan Menai ym Mangor. Statws: Wedi'i gwblhau
5. Astudiaeth Dichonoldeb Ardal Pen Llŷn, Caernarfon	70.0	-	Yn sgil datblygu ac agor Ffordd Osgoi Caernarfon, gwaith comisiynu ac astudiaeth sy'n edrych ar y posibiladau a'r opsiynau ar gyfer ardal Pen Llŷn, Caernarfon ac sy'n canolbwyntio'n benodol ar y draphont a'r maes parcio. Statws: Heb fynd ymlaen â'r prosiect
6. Astudiaeth Dichonoldeb Cei Llechi	60.0	47.0	Gwaith comisiynu ac astudiaeth sy'n edrych ar ddichonoldeb ac opsiynau ar gyfer ardal Cei Llechi, Caernarfon Statws: Ar fynd
7. Astudiaeth Dichonoldeb Pendeitch	20.0	-	Gwaith comisiynu ac astudiaeth sy'n edrych ar ddichonoldeb ac opsiynau ar gyfer Adeilad Oriel Pendeitch Caernarfon. Statws: Heb fynd ymlaen â'r prosiect
8. Cei'r Gogledd	175.0	284.6	Gwelliannau amgylcheddol a gweledol i'r cyswllt rhwng canol tref Pwllheli a Glan Don ar hyd Cei'r Gogledd Statws: Ar fynd
9. Tŷ Siamas	19.4	19.4	Uwchraddio adeilad Tŷ Siamas, Dolgellau yn unol â'r cais a gyflwynwyd i Gronfa Adfywio SPF Statws: Wedi'i gwblhau
10. Llewyrch o'r Llechi 2	525.0	525.0	Cynllun sy'n cynnwys comisiynau celf, cynlluniau arwyddion a strwythur bychan yng nghanol tref Tywyn, Porthmadog a Phenygroes i ychwanegu gwerth at y gwaith fydd yn cael ei wneud yng nghanol tref Llanberis, Bethesda a Blaenau Ffestiniog o ganlyniad i fuddsoddiad Cronfa Ffyniant Bro Statws: Ar fynd

Enw'r Prosiect	Gwerth Gwreiddiol (£k)	Gwerth Diweddaraf (£k)	Disgrifiad a Statws
Prosiectau Gwreiddiol			
11. Cynllun Maes Cricieth	33.6	60.0	Gwelliannau amgylcheddol i Faes Cricieth Statws: Wedi'i gwblhau
12. Cynllun Uwchraddio Biniau a Meinciau'r Sir	66.0	67.0	Uwchraddio darpariaethau biniau a meinciau ar draws prif drefi'r Sir gan gynnig darpariaeth arloesol mewn rhai mannau Statws: Wedi'i gwblhau
13. Cynllun Fynl	50.0	18.0	Datblygu a gweithredu cynllun i osod finyl mewn eiddo gwag yng nghanol trefi Gwynedd Statws: Wedi'i gwblhau
14. Cynllun Siop Naid	50.0	-	Datblygu a gweithredu cynllun i sefydlu cynllun siop 'naid' yng nghanol dinas Bangor ar y cyd â'r Brifysgol / Coleg Llandrillo Menai Statws: Heb fynd ymlaen â'r prosiect
15. Cynllun Fynl Ardal yr Eisteddfod	8.0	8.0	Datblygu a gweithredu cynllun gosod finyl mewn eiddo gwag yng nghanol trefi ardal Eisteddfod Llŷn ac Eifionydd Statws: Wedi'i gwblhau
16. Cynllun Celf	100.0	80.0	Datblygu a gweithredu cynllun celf yng nghanol tref Gwynedd Statws: Ar fynd
17. Astudiaeth Ymchwil	3.0	3.0	Gwaith comisiynu ac astudiaeth sy'n edrych ar waelodlin a data ar gyfer canol trefi Gwynedd Statws: Wedi'i gwblhau
18. Costau Rheolwr Prosiect	75.0	62.5	Penodi Rheolwr Prosiect i gydlynu'r gwaith. Statws: Ar fynd
Prosiectau Ychwanegol			
19. Arwyddion Caernarfon	-	15.0	Comisiynu strategaeth arwyddion i gerddwyr ar gyfer Tref Caernarfon Statws: Wedi'i gwblhau
20. Canolfan Porthmadog	-	10.0	Comisiynu pensaer i ddatblygu dyluniadau newydd ynghyd â chostau ar gyfer y Ganolfan, a allai gynyddu'r defnydd o'r ganolfan pe bai modd rhoi'r dyluniadau ar waith yn y dyfodol. Statws: Wedi'i gwblhau
21. Canolfan Bro Tegid	-	64.5	Uwchraddio adeilad Canolfan Bro Tegid, Y Bala yn unol â'r cais a gyflwynwyd i Gronfa Adfywio SPF Statws: Wedi'i gwblhau

Enw'r Prosiect	Gwerth Gwreiddiol (£k)	Gwerth Diweddaraf (£k)	Disgrifiad a Statws
Prosiectau Ychwanegol			
22. Bolardiau Caernarfon a Bangor	-	1.2	Uwchraddio rhai o'r bolardiau diogelwch ffyrdd yng Nghaernarfon a Bangor Statws: Wedi'i gwblhau
23. Mur Beiblaidd Bangor	-	20.0	Uwchraddio'r mur o amgylch Gardd Feiblaidd Bangor Statws: Wedi'i gwblhau
24. Isadeiledd Llanberis	-	30.0	Gwella isadeiledd ar gyfer digwyddiadau yn Llanberis Statws: Ar fynd
Cyfanswm	1,797	1,865	

Noder: Yn erbyn y gyllideb o £1.91m, mae hyn yn gadael £0.05m yn weddill i'w ddyrannu.

2.5 Dangosyddion Allbynnau a Chanlyniadau

Nododd y prosiect bedwar dangosydd allbwn a thri dangosydd canlyniad fel y nodir yn y tabl isod.

Categori Ymyrraeth Allbynnau	Dangosydd	Targed
W1: Gwelliannau i Ganol Trefi a'r Stryd Fawr	Nifer y prosiectau a gwblhawyd yn llwyddiannus	22
	Nifer yr amwynderau/cyfleusterau a grëwyd neu a wellwyd	2
	Nifer yr astudiaethau dichonoldeb a ddatblygwyd fel rhan o'r cymorth	4
W8: Cyllid i ddatblygu a hyrwyddo ymgyrchoedd a phrofiadau ehangach sy'n denu pobl i ymweld â'r ardal	Nifer y bobl a gyrhaeddwyd	10,000
Canlyniadau		
W1: Gwelliannau i Ganol Trefi a'r Stryd Fawr	Gwell canfyddiad o amwynderau/cyfleusterau	200
	Gwell canfyddiad o ddiogelwch	300
W8: Cyllid i ddatblygu a hyrwyddo ymgyrchoedd a phrofiadau ehangach sy'n denu pobl i ymweld â'r ardal	Cynyddu nifer yr ymwelwyr	10,000

2.6 Effeithiau Arfaethedig

Mae dangosyddion effaith allweddol y bydd y rhaglen yn ceisio cael effaith gadarnhaol arnynt yn y pen draw yn cynnwys y canlynol:

- Gwella ansawdd lle yng nghanol trefi a strydoedd mawr
- Lleihau nifer yr eiddo gwag yng nghanol trefi a strydoedd mawr
- Llai o droseddu ac ymddygiad gwrthgymdeithasol yng nghanol trefi a strydoedd mawr
- Mwy o ymdeimlad o ddiogelwch yng nghanol trefi a strydoedd mawr
- Cynnydd yn nifer yr ymwelwyr â chanol trefi a strydoedd mawr
- Gwella balchder bro cymunedol yng nghanol trefi a strydoedd mawr
- Mwy o wariant lleol yng nghanol trefi a strydoedd mawr
- Buddsoddiadau preifat a chyhoeddus newydd yn cael eu gwneud yng nghanol trefi a strydoedd mawr.

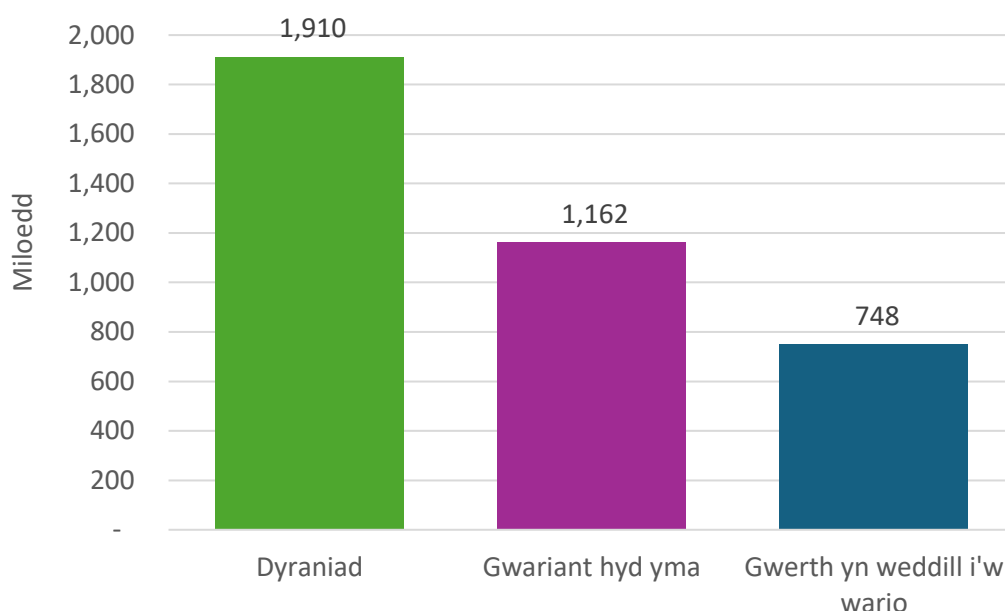
3. Perfformiad y Rhaglen

Mae'r adran hon yn amlinellu'r targedau perfformiad gwariant ac allbynnau/canlyniadau a'r hyn a gyflawnwyd ar adeg y gwerthusiad hwn ar lefel rhaglen gyffredinol a lefel prosiect unigol. Mae hyn yn cymryd data hyd at Ionawr 2025.

3.1 Perfformiad yn erbyn Targedau Gwariant

Mae'r siartiau isod yn amlinellu perfformiad cyffredinol y rhaglen hyd at Ionawr 2025. Mae hyn yn dangos, yn erbyn gwerth rhaglen gyffredol o £1.91m, bod cyfanswm o 61% o'r gwariant (£1.16m) wedi'i ddefnyddio hyd yma. Disgwylir i'r £0.75m sy'n weddill gael ei ddefnyddio dros y cyfnod cyflawni sy'n weddill hyd at ddiwedd mis Chwefror 2025.

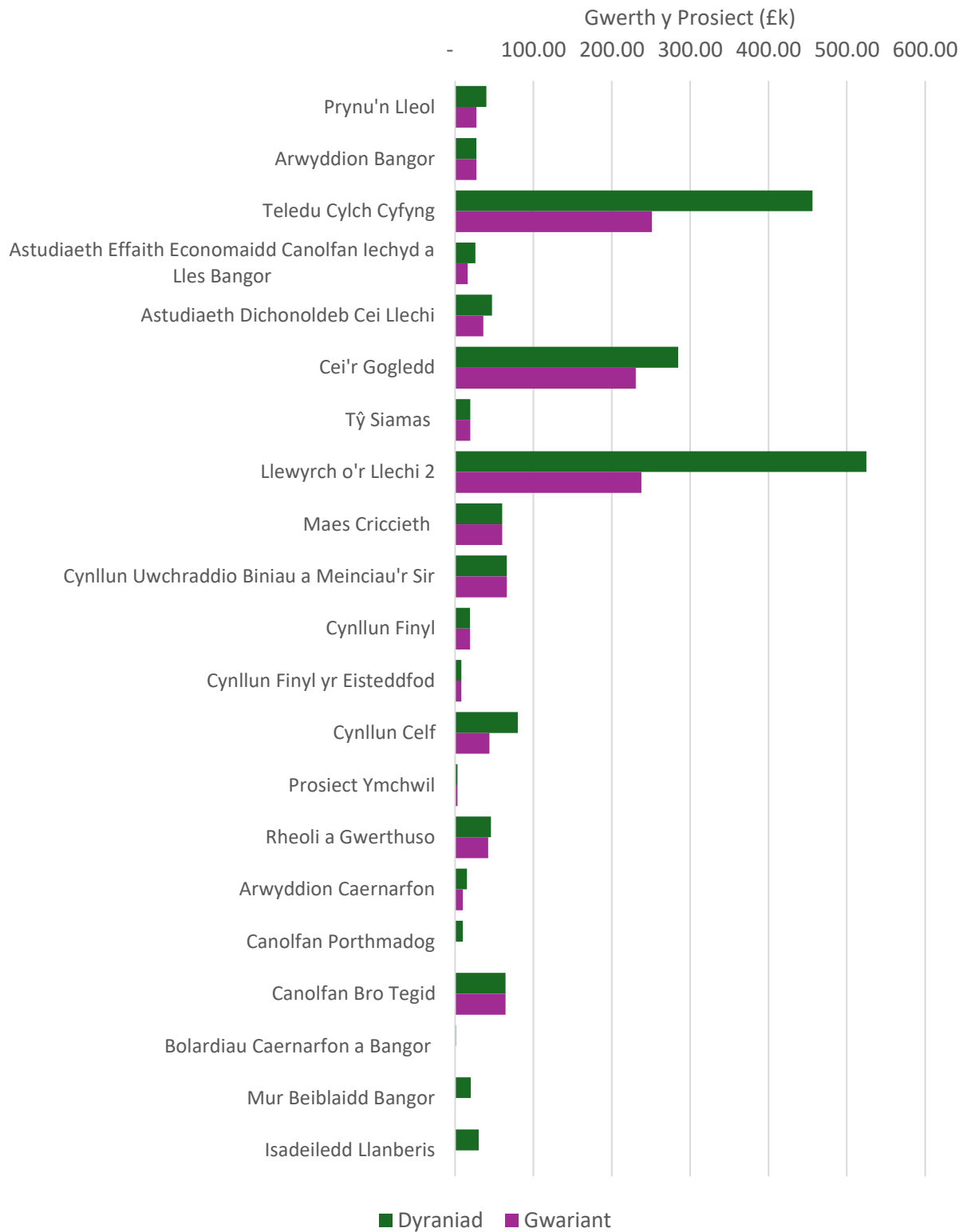
Ffigur 3-1: Trosolwg o Wariant Rhaglenni yn erbyn Targedau

Mae'r siart dilynol isod yn dadansoddi hyn ar lefel prosiect unigol (noder nad yw prosiectau a derfynwyd wedi'u dangos ar y siart hwn). Mae hyn yn amlygu nad yw llawer o'r prosiectau newydd (tuag at waelod y siart) yn dangos eu bod wedi gwario unrhyw wariant eto, mae'r rhain yn bennaf yn brosiectau ar raddfa gymharol fach ac felly mae cwblhau'r gwariant hwnnw o fewn yr amserlenni sy'n weddill yn ymddangos yn ddichonadwy.

Y ddau brosiect mwyaf lle mae gwariant sylweddol yn weddill yw'r prosiectau Teledu Cylch Cyfyng a Llewyrch o'r Llechi 2. Ar gyfer y ddau brosiect mae dros 200k eto i'w ddefnyddio ar y prosiectau hyn erbyn diwedd Chwefror 2025. Serch hynny, mewn trafodaethau gyda Chyngor Gwynedd, deallwn ei bod yn gwbl ddisgwylidig y bydd y rhain a phrosiectau eraill yn gwneud defnydd llawn o'r cyllid erbyn diwedd y cyfnod cyflawni.

Ffigur 3-2: Trosolwg o Wariant Lefel Prosiect hyd yma yn erbyn Targedau

3.2 Perfformiad yn erbyn Targedau Allbynnau a Chanlyniadau

Sefydlodd y rhaglen set gymharol dynn o dargedau allbynnau a chanlyniadau. Rhoddir trosolwg o'r targedau hyn a chynnydd yn eu herbyn yn y tabl isod.

Tabl 3-1: Crynodeb o Gynnydd yn erbyn Targedau Allbynnau a Chanlyniadau

Dangosydd	Targed	Hyd Yma	Disgwylir erbyn Diwedd y Prosiect	Disgrifiad
Allbynnau				
Nifer y prosiectau a gwblhawyd yn llwyddiannus	22	14	27	Mae'r rhaglen yn parhau i fod ar y trywydd cywir i gyflawni hyn
Nifer yr amwynderau/cyfleusterau a grëwyd neu a wellwyd	2	4	5	Mae prosiectau Tŷ Siamas, Maes Criccieth, Canolfan Bro Tegid a'r Golff Giamocs (Rhan o gynllun Llewyrch o'r Llechi 2) wedi cyrraedd y dangosydd allbwn, ac mae Ceir Gogledd ar y trywydd cywir i gael ei orffen.
Nifer yr astudiaethau dichonoldeb a ddatblygwyd fel rhan o'r cymorth	4	7	11	Mae'r prosiectau sy'n cefnogi Astudiaeth Effaith Economaidd Canolfan Iechyd a Lles Bangor, 2x Astudiaeth Dichonoldeb Ceir Llechi, Dyluniadau cysyniad ar gyfer Ceir Gogledd Pwllheli, Strategaeth Arwyddion Caernarfon, Dyluniadau Canolfan Porthmadog, Adroddiad Ymchwil a Strategaeth Arwyddion Penygroes, Porthmadog a Thowyn (fel rhan o gynllun Llewyrch i'r Llechi 2) yn cael eu hystyried yn rhai sydd wedi cyfrannu at y dangosydd hwn. Roedd dau brosiect arall: Astudiaeth Dichonoldeb Ardal Pen Llŷn ac Astudiaeth Dichonoldeb Pendeitch wedi'u cynllunio'n wreiddiol ond aethpwyd ymlaen â'r prosiectau

Dangosydd	Targed	Hyd Yma	Disgwyllir erbyn Diwedd y Prosiect	Disgrifiad
Allbynnau				
Nifer y bobl a gyrhaeddwyd	10,000	100,300		Mae hyn yn ymwneud â nifer y bobl a gyrhaeddwyd gan ymgyrchoedd a marchnata yn enwedig mewn perthynas â phrosiect Prynu'n Lleol. Dylid nodi fodd bynnag mai diffiniad y dangosydd yw 'Nifer y bobl y mae ymyriad UKSPF yn effeithio'n uniongyrchol arnynt', nad yw'n ddangosydd â diffiniad clir iawn wrth feddwl am ymgyrch farchnata.
Canlyniadau				
Gwell canfyddiad o amwynderau/cyfleusterau	200	725		Ar gyfer y dangosydd hwn, mae Cyngor Gwynedd wedi ceisio'n ôlweithredol i gasglu adborth ar ganfyddiadau o brosiectau a'u heffaith ar ganol trefi ym Mhenrhyndeudraeth, Bangor, Caernarfon a'r Bala, lle nododd 725 o bobl fod y Fynyl, Arwyddion Bangor a Murlun y Bala wedi rhoi gwell canfyddiad o amwynderau'r trefi. Dosbarthwyd cwestiynau'r arolwg trwy wefan yr awdurdod lleol ac ar gyfryngau cymdeithasol. Noder: nid yw'r canfyddiadau hyn yn cwrdd yn llawn â disgrifiad y dangosydd sy'n awgrymu bod angen i'r unigolion hynny adrodd bod yr amwynderau yn dda / dda iawn yn ogystal â bod yn well, na chasglwyd gwybodaeth yn eu cylch yn yr arolwg. Ymhellach, nododd cyfran sylweddol o ymatebwyr hefyd na fu gwelliannau mewn amwynderau.
Gwell canfyddiad o ddiogelwch	300	anhysbys		Roedd y dangosydd hwn yn ymwneud â newidiadau yn ymdeimlad pobl o ddiogelwch, ond ni chafodd ei gipio.

Dangosydd	Targed	Hyd Yma	Disgwylir erbyn Diwedd y Prosiect	Disgrifiad
Cynyddu nifer yr ymwelwyr	10,000	anhysbys		Roedd y dangosydd hwn yn ymwneud â nifer yr ymwelwyr ychwanegol a ddenwyd yn gysylltiedig ag ymgyrchoedd a marchnata, fodd bynnag ni chasglwyd gwaelodlin na niferoedd ymwelwyr gwirioneddol fel rhan o'r rhaglen.

Er bod casglu targedau allbwn a chanlyniadau ar gyfer y math hwn o ymyriad yn gallu bod yn heriol (yn enwedig ar gyfer canlyniadau lle gall fod oedi rhwng cwblhau prosiectau a gwireddu'r canlyniadau), mae rhai gwersi pwysig i'w cymryd o'r rhaglen hon mewn perthynas â'r dangosyddion hyn:

- **Eglurder ynghylch yr hyn y bydd y rhaglen yn ei gyflawni** – yn ddefnyddiol, dylid dewis y dangosyddion allbynnau a chanlyniadau ar sail y pethau pwysicaf y bydd y rhaglen yn eu cyflawni. Er na ellir meintio popeth mewn targed, dylai'r targedau roi syniad clir o'r hyn y mae'r rhaglen wedi'i gyflawni. Er enghraifft, gallai'r dangosyddion presennol fod wedi'u hategu gan ddangosydd ynghylch nifer y canol trefi neu'r strydoedd mawr gyda thir cyhoeddus gwell, a fyddai'n cynnwys allbwn allweddol o'r hyn y mae'r cyllid wedi'i gyflawni.
- **Gosod dangosyddion lle mae'n glir beth sy'n cael ei fesur** - mae'r dangosyddion canlyniadau o amgylch canfyddiadau gwell yn enghraifft lle gallai ystyr y dangosydd fod wedi'i wneud yn gliriach mewn perthynas â'r prosiect hwn.
- **Cynllunio ar gyfer sut i gasglu'r data gofynnol** – yn achos gwell canfyddiad o ddiogelwch a chynnydd yn nifer yr ymwelwyr, nid oedd y rhaglen wedi nodi ar y cychwyn sut y byddai'r rhain yn cael eu mesur, ac felly ni chafodd y ffigurau hyn eu holrhain dros amser, sy'n golygu nad yw data ar y dangosyddion hyn wedi bod ar gael ar gyfer y gwerthusiad.
- **Cynllunio ymlaen llaw i gasglu tystiolaeth sylfaenol cyn i weithgareddau'r prosiect ddechrau, lle bo angen** – yn gysylltiedig â'r pwyntiau uchod, yn achos sawl dangosydd, yn ogystal â diffinio sut y caiff dangosyddion eu mesur a rhoi dulliau monitro ar waith drwy gydol y cyfnod cyflawni, mae angen data sylfaenol ar rai o'r dangosyddion, er mwyn gallu dadansoddi newidiadau cyn ac ar ôl ymyrraeth, sef rhywbeth na wnaethpwyd ar gyfer y rhaglen hon.

4. Rheoli a Chyflawni'r Rhaglenni

Mae'r adran hon o'r adroddiad yn rhoi crynodeb o agweddau allweddol ar reoli a chyflawni gan gynnwys trosolwg o gynllun prosiectau a rhaglenni, cyflawni prosiectau unigol a'r hyn a weithiodd yn dda neu ddim cystal, rheoli a monitro'r rhaglenni.

Mae'r dadansoddiad yn tynnu ar adolygiad desg gan y tîm gwerthuso, ochr yn ochr ag ymgysylltu ag arweinwyr prosiectau unigol a rhanddeiliaid ehangach, gan gynnwys cynghorau tref, perchnogion eiddo sy'n ymwneud â phrosiectau a ariennir a phartneriaid cyflawni ar gyfer y prosiectau.

4.1 Dyluniad Rhaglenni a Phrosiectau

Ar y cyfan mae'r gyfres o brosiectau a ariennir wedi alinio'n gryf â'r rhesymeg a nodwyd yn wreiddiol a'r angen am y rhaglen. Nod y rhesymeg, fel y'i hamlinellir yn Adran 2, yw mynd i'r afael â'r gostyngiad yn nifer yr ymwelwyr, gwariant, bywiogrwydd a balchder yng nghanol trefi a strydoedd mawr drwy ddigwyddiadau/gweithgareddau newydd, gwell manau cyhoeddus a gofod mwy diogel, a buddsoddiad mewn adeiladau newydd.

Roedd natur y prosiectau a gefnogir yn cyd-fynd yn gryf â'r nodau hynny, er enghraifft:

- **Mannau cyhoeddus mwy deniadol a diogel** – megis buddsoddi yn Nheledu Cylch Cyfyng ym Mangor, prosiect gwella amgylcheddol a gweledol Cei'r Gogledd Pwllheli a Llewyrch o'r Llechi 2 yn ariannu comisiynau celf ac arwyddion yn Nhywyn, Porthmadog a Phen-y-groes.
- **Camau gweithredu wedi'u hanelu at ddenu a galluogi buddsoddiad newydd** – megis astudiaethau dichonoldeb ar gyfer Canolfan Iechyd a Lles canol dinas Bangor, a Chei Llechi – yn dadansoddi posibilïadau buddsoddi mewn ardal o Gaernarfon.
- **Denu ymwelwyr newydd a gwariant** – fel ymgyrch farchnata leol Prynu'n Lleol.

O'r un ar ddeg arweinydd prosiect a arolygwyd ar gyfer y gwerthusiad, nododd pob un ohonynt fod y prosiectau wedi cyflawni'r hyn a oedd wedi'i gynllunio'n wreiddiol: nododd saith fod hyn yn wir 'i raddau helaeth' a phedwar yn nodi mai dyma'r achos 'i raddau', gan adlewyrchu y gallai rhai agweddau ar y cynlluniau gwreiddiol fod wedi newid yn rhannol.

Ar draws y gyfres o brosiectau a ariannwyd roedd rhai newidiadau i weithgareddau, gan gynnwys cyllidebau wedi'u haddasu ar gyfer rhai prosiectau, rhai prosiectau na ellid eu symud ymlaen, ac eraill a ddygwyd ymlaen i ddefnyddio'r tanwariant a grëwyd gan y rhai a dynnwyd yn ôl. Amlinellir statws pob prosiect yn Adran 3. O ystyried yr ystod o brosiectau a ariannwyd, byddai disgwyl rhywfaint o addasiad yn ystod y cyfnod cyflawni, ac mae'r adolygiad o brosiectau newydd yn dangos bod y rhaglen wedi parhau i ariannu prosiectau a oedd yn cyd-fynd yn dda ag anghenion a rhesymeg y rhaglen.

4.2 Cyflawni Prosiectau

Mae adborth gan arweinwyr cyflawni prosiectau a rhanddeiliaid eraill sy'n ymwneud â chyflawni prosiectau yn datgelu amrywiaeth o ffactorau cyffredin a oedd yn bwysig i gyflawni prosiectau'n effeithiol ar gyfer prosiectau adfywio canol trefi – mewn rhai achosion mae'r rhain yn adlewyrchu ffactorau a oedd yn gyffredinol gadarnhaol ar gyfer y rhaglen hon, ac mewn achosion eraill yn adlewyrchu meysydd lle gellid bod wedi cryfhau dulliau gweithredu.

- **Roedd amserlenni cyflawni yn heriol ar gyfer sawl prosiect.** Nododd mwy na hanner yr arweinwyr prosiect a arolygwyd fod amserlenni cyflawni yn her i'w prosiectau, gan nodi'n arbennig yr oedi cynnar cyn cymeradwyo. Ar draws gwahanol brosiectau, amlygodd arweinwyr cyflawni fod angen i amserlenni gynnwys ymgynghoriadau â'r gymuned a rhanddeiliaid, datblygu cytundebau partner, prosesau recriwtio a chaffael, yn ogystal â dylunio a chyflawni prosiectau. Er bod prosiectau ar y cyfan yn gallu dod o hyd i ffyrdd o gyflawni o fewn amserlenni, roedd hyn weithiau'n golygu dod ag adnoddau ychwanegol i mewn, neu leihau rhai agweddau ar ymgynghori / ymgysylltu.
- **Roedd ymgysylltu â'r gymuned ac ymgynghori â rhanddeiliaid lleol yn bwysig iawn.** Amlygodd y rhan fwyaf o arweinwyr prosiectau bwysigrwydd ymgysylltu â'r gymuned a rhanddeiliaid lleol allweddol wrth ddylunio a chyflawni prosiectau o'r natur hon. Fel y nodwyd uchod, lle cafodd hyn ei leihau oherwydd pwysau amser, nid oedd hyn yn ddelfrydol ar gyfer optimeiddio cyflawni prosiectau.
- **Gallai ymgysylltu â rhai rhanddeiliaid fod yn heriol.** Er bod llawer o brosiectau wedi amlygu gwerth mawr a sicrhawyd drwy ymgysylltu â chymunedau lleol a rhanddeiliaid wrth ddylunio a chyflawni prosiectau, ar gyfer rhai prosiectau, roedd heriau ychwanegol o ymgysylltu â rhanddeiliaid penodol yn her i gyflawni'n effeithiol. Roedd hyn yn arbennig o berthnasol i brosiectau a oedd yn ceisio gweithio gyda pherchnogion adeiladau preifat, lle nad oeddent bob amser yn bosibl eu cyrraedd neu i ymgysylltu â hwy. Mewn rhai achosion roedd methiant i gysylltu â'r unigolion hyn yn cwtogi ar weithgareddau y gellid eu cyflawni fel rhan o'r prosiect, er enghraifft gyda'r prosiect Fynyl.
- **Roedd ymgorffori arbenigedd technegol yn bwysig ar gyfer sawl prosiect.** Er nad yw'n angenrheidiol ar gyfer pob prosiect, ar gyfer llawer o'r prosiectau roedd cynnwys sefydliadau a gaffaelwyd yn allanol a ddaw gydag arbenigedd penodol sy'n berthnasol i'r prosiect yn arbennig o bwysig, a gallai ychwanegu gwerth sylweddol at ddylunio yn ogystal â chyflawni, pe bai'n dod yn ddigon cynnar.
- **Roedd chwyddiant costau yn her i rai prosiectau.** Nododd tri o'r arweinwyr prosiect yn arbennig fod cynnydd mewn costau o'r cais cychwynnol am gyllid i'r camau cymeradwyo a chyflawni yn effeithio ar eu prosiectau. Lle'r oedd hyn yn wir, roedd yn rhaid gwneud addasiadau i gyflawniadau'r prosiect neu geisio cyllid ychwanegol i fynd i'r afael â'r diffyg.

- **Cydnabod bod cynllunio ar gyfer cynaladwyedd tymor hir yn hynod bwysig.** Roedd yn ofynnol i bob prosiect gael strategaethau ymadael clir, yn nodweddiadol yn cynnwys cytundebau cynnal a chadw a lofnodwyd gan sefydliad arweiniol. Bydd hyn yn hollbwysig er mwyn sicrhau bod y prosiectau a ariennir yn gallu creu buddion tymor hwy.

4.3 Rheoli'r Prosiect

Ar y cyfan, roedd yr adborth ar reolaeth y rhaglen gan Gyngor Gwynedd yn gadarnhaol iawn, gan arweinwyr cyflawni'r prosiect a rhanddeiliaid ehangach sy'n ymwneud â'r rhaglen.

Fel rhan o'r camau cyflawni cynnar, roedd yn ofynnol i ymgeiswyr prosiect gyflwyno ffurflenni cais am y cyllid, a aeth drwy broses graffu a chymeradwyo – asesu ansawdd y cynigion a'u haddasrwydd i anghenion lleol, cyn dyfarnu cyllid i'r prosiectau llwyddiannus.

Mynegwyd rhai pryderon gan rhanddeiliaid ynghylch y broses hon, gyda rhai yn nodi eu bod yn teimlo bod hyd y ffurflenni cais yn rhy hir a swm y wybodaeth yn ormod, ac eraill yn amlygu bod yr amser a gymerir rhwng cyflwyno ceisiadau a derbyn cymeradwyaethau yn rhy hir. Fodd bynnag, roedd nifer yn cydnabod bod oedi yn y camau cynnar yn ymwneud yn bennaf ag oedi wrth gymeradwyo cyllid cychwynnol, yn gysylltiedig â phenderfyniadau ar lefel Llywodraeth genedlaethol.

Y tu hwnt i'r cyfnod cynnar hwn fodd bynnag, roedd rhanddeiliaid yn gadarnhaol iawn ar y cyfan am rôl Cyngor Gwynedd wrth reoli'r rhaglen, gyda saith o'r 11 o arweinwyr cyflawni'r prosiect yn nodi'n benodol bod Cyngor Gwynedd wedi cyfathrebu'n gryf ar sail barhaus ynglŷn â'r rhaglen, a rhai hefyd yn nodi bod y gefnogaeth gan dîm rheoli'r rhaglen yn gryf.

4.4 Monitro'r Rhaglen

Fel rhan o ofynion y rhaglen ar gyfer y cyllid, roedd yn ofynnol i Gyngor Gwynedd ddarparu adroddiadau diweddarar ar y rhaglen yn ôl i dîm y brif gronfa, ac felly yn ei dro angen diweddariadau monitro gan brosiectau unigol. Mewn adborth gan arweinwyr cyflawni prosiectau, tynnodd nifer fach o ymatebwyr sylw at deimlad bod y gofynion ar gyfer monitro ac adrodd yn rhy fawr a'u bod yn cymryd amser i ffwrdd o gyflawni. Fodd bynnag, fel gofyniad gan gyllidwyr, efallai y bydd cyfyngiadau o ran y potensial i leihau'r gofyniad gweinyddol hwnnw.

Yn fwy eang ar gasglu dangosyddion allbynnau a chanlyniadau allweddol ar gyfer y rhaglen, roedd set gyfyngedig o nodweddion mesuradwy, ac ni roddodd tîm cyflawni'r rhaglen ddulliau ar waith i sicrhau bod y dangosyddion hyn yn cael eu mesur yn gynnar, sy'n golygu nad oes data ar gael ar gyfer nifer o'r dangosyddion hyn. Ceir rhagor o fanylion am hyn yn Adran 3.

5. Effeithiau'r Rhaglen

Mae'r adran hon yn rhoi crynodeb o dystiolaeth o'r effeithiau a gyflawnwyd gan y rhaglen hyd yma. Yn aml, natur prosiectau adfywio canol trefi yw ei bod yn bosibl na fydd y mathau o effeithiau y gallant eu cynhyrchu yn digwydd yn syth ar ôl hynny, ac felly mewn llawer o achosion, dim ond canlyniadau canolradd ac effeithiau mwy ansoddol a hanesiol y gellir eu cipio ar yr adeg hon.

Mae'r dadansoddiad yn tynnu ar fewnwelediadau gan arweinwyr cyflawni prosiectau a rhanddeiliaid cyflawni ehangach, yn ogystal â thystiolaeth o astudiaethau achos dyfnach sy'n cynnwys cyfweiliadau pellach â phartneriaid prosiect ar gyfer pedwar o'r prosiectau allweddol a ariennir.

Yn yr adrannau isod rydym wedi rhannu'r dadansoddiad o effeithiau yn dair prif adran – y gyntaf yn ymdrin ag effeithiau cynnar a brofwyd, yr ail yn canolbwyntio ar dystiolaeth ar gyfer effeithiau tymor hwy, a'r drydedd yn ymdrin ag effeithiau ehangach a gyflawnwyd gan y rhaglen. Yna nodir y pedair astudiaeth achos ar ddiwedd yr adran hon.

5.1 Tystiolaeth o Effeithiau Cynnar

Mae tystiolaeth a gasglwyd o'r prosiectau a gefnogwyd wedi amlygu'r effeithiau cynnar canlynol a welwyd:

- **Canol trefi mwy deniadol.** Roedd nifer o'r prosiectau a ariannwyd yn cefnogi canol trefi a strydoedd mawr mwy deniadol, trwy fuddsoddiadau fel gwelliannau i fannau cyhoeddus, gwell arwyddion a murluniau newydd. Nodwyd hwn yn benodol gan bedwar o'r 11 arweinydd cyflawni prosiect a arolygwyd fel un o effeithiau cynnar allweddol cynlluniau.
- **Mwy o ymdeimlad o ddiogelwch.** Nodwyd hyn yn fwyaf arwyddocaol yn achos y teledu cylch cyfyng newydd a osodwyd yng nghanol dinas Bangor, lle nododd yr arweinydd cyflawni bod adborth anecdotaidd gan fusnesau a'r cyhoedd wedi bod yn gadarnhaol am ymdeimlad gwell o ddiogelwch.
- **Hygyrchedd digidol gwell.** Yn gysylltiedig yn bennaf ag un prosiect a oedd yn cynnwys cyflwyno meinciau newydd i ganol y dref a oedd yn ymgorffori cysylltedd di-wifr, gan ddod â hygyrchedd digidol gwell i ganol y dref.

Cynnydd yn nifer yr ymwelwyr. Yn gysylltiedig â'r uchod i gyd, yn ogystal â thrwy brosiectau a oedd yn annog gweithgareddau newydd yng nghanol trefi, megis y buddsoddiad i gefnogi Golff Giamocs ym Mhorthmadog, nod allweddol yn y pen draw yw cefnogi twf nifer yr ymwelwyr a mwy o fywiogrwydd yng nghanol trefi a strydoedd mawr. Mewn llawer o ardaloedd gall effaith gwelliannau canol tref gymryd amser i drosi i fwy o ymweliadau a nifer yr ymwelwyr, a lle mae cyfrifwyr nifer yr ymwelwyr, ni fu digon o amser bob amser i gipio newidiadau gyda'r rhain. Fodd bynnag, ar hyn o bryd, mae tystiolaeth anecdotaidd o hyn i'w gweld, er enghraifft yng Nghanol Dinas Bangor, lle mae arweinwyr cyflawni prosiectau wedi dweud eu bod wedi dechrau gweld cynnydd yn nifer yr ymwelwyr a gweithgarwch busnes newydd dros y flwyddyn ddiwethaf, yn gysylltiedig â phrosiectau a gefnogir o dan y rhaglen hon, ond hefyd ar y cyd â buddsoddiadau ehangach, sy'n gysylltiedig â'r cynllun adfywio ardal.

- **Gwell balchder a lles cymunedol.** Unwaith eto, yn gysylltiedig â mwy o atyniad a bywiogrwydd y canol, un o ganlyniadau'r rhaglenni yn y pen draw oedd cefnogi mwy o falchder a lles i bobl leol sy'n gysylltiedig â chanol eu trefi a'u strydoedd mawr. Unwaith eto, ar hyn o bryd, mae tystiolaeth anecdotaidd bod yr ymyriadau'n trosi i'r teimlad hwn, er enghraifft, cyfeiriodd rhanddeiliaid y prosiect sy'n ymwneud â chynlluniau murlun at enghreifftiau o ddefnyddwyr canol y dref yn stopio i ymgysylltu â'r tîm cyflawni a rhoi sylwadau ar ba mor ddeniadol yw'r gwaith celf newydd a mynegi teimladau o falchder yn y gwelliannau hyn.

5.2 Tystiolaeth o Effeithiau Tymor Hwyr

Sylw arwyddocaol a wnaed gan nifer o ymgynghorwyr oedd y gydnabyddiaeth bod maint yr ymyriadau o dan y rhaglen hon yn gymharol fach, o gymharu â'r her sylweddol o ganol trefi a strydoedd mawr sy'n dirywio, sy'n her fawr ar draws Cymru gyfan a'r DU ehangach ac yr effeithir arni gan ffactorau economaidd a diwylliannol llawer mwy. Mae perygl felly y gallai cyfres o brosiectau bach a gwahanol o bosibl fethu â gwneud gwahaniaeth sylweddol o ystyried maint yr her sy'n wynebu canol trefi a strydoedd mawr.

Fodd bynnag, mae nifer o ffactorau sy'n dangos y potensial i'r ymyriadau o dan y rhaglen hon gyfrannu at effeithiau mwy hirdymor a mwy sylweddol, gan gynnwys y canlynol.

- **Buddsoddiadau seilwaith sylweddol.** Mae rhai o'r ymyriadau a wnaed yn fuddsoddiadau tymor hwyr sylweddol a all wneud gwahaniaeth nodedig i ansawdd canol trefi a strydoedd mawr. Mae'r buddsoddiadau mewn teledu cylch cyfyng yng nghanol dinas Bangor (£456k), a'r gwelliannau i Gei'r Gogledd ym Mhwlheli (£285k) yn enghreifftiau pwysig o'r rhain.

- **Astudiaethau dichonoldeb a all alluogi buddsoddiadau mwy.** Gall yr her o ddod o hyd i ffyrdd newydd ac arloesol o fywiogi strydoedd mawr a chanol trefi fod yn heriol, a gall gymryd amser, yn ogystal ag ymchwil a chynllunio manwl, i ddatblygu cyfleusterau cynaliadwy a gwasanaethau a gynigir. Lle mae'r cyllid hwn wedi'i ddefnyddio i symud cyfleusterau newydd a allai fod yn bwysig yn eu blaenau, megis y dadansoddiad dichonoldeb o amgylch Canolfan Iechyd a Lles Bangor, mae gan hyn botensial sylweddol i gael effaith sylweddol, pe bai'r cyfleuster hwnnw'n symud ymlaen yn y pen draw, wedi'i alluogi'n rhannol gan y gwaith a gefnogir gan y rhaglen hon.
- **Cyfrannu at strategaethau adfywio mwy.** Mae Cyngor Gwynedd wedi buddsoddi'n sylweddol mewn gwaith i ddatblygu cynlluniau adfywio strategol ar gyfer ardaloedd ar draws y sir sy'n amlgu gweithgareddau blaenoriaeth ar gyfer buddsoddi a all ategu ei gilydd ac ychwanegu'r gwerth mwyaf wrth fynd i'r afael â dirywiad canol trefi a strydoedd mawr a'i wrthdroi. Lle mae ymyriadau a ariennir wedi'u cysylltu'n agos â'r cynlluniau hynny, maent yn debygol o gael yr effeithiau strategol mwyaf. Mae astudiaeth achos arwyddion Bangor isod yn enghraifft lle mae'n bosibl y bydd yr arwyddion ei hun yn annhebygol o wrthdroi tueddiadau negyddol yn nifer yr ymwelwyr, ond ochr yn ochr ag ystod o ymyriadau eraill yng nghanol y ddinas, mae arweinwyr prosiectau wedi nodi bod rhai o'r tueddiadau hynny ynghylch nifer yr ymwelwyr a gweithgareddau busnes yn dechrau gwrthdroi a thyfu eto.
- **Datblygu cysylltiadau rhwng awdurdodau lleol a pherchnogion adeiladau canol tref.** O ystyried pwysigrwydd dod o hyd i ddefnyddiau ar gyfer adeiladau gwag yng nghanol trefi a strydoedd mawr i wella bywiogrwydd a lleihau canfyddiadau o ddirywiad, nododd rhai rhanddeiliaid bwysigrwydd cynlluniau ar raddfa fach fel y prosiectau Fynyl o ran creu cysylltiadau newydd rhwng perchnogion eiddo ac awdurdodau lleol neu bartneriaid eraill. Tra'n cael effaith uniongyrchol lai, gallai'r fantais o gychwyn neu wella'r perthnasoedd hynny gael effaith fwy arwyddocaol yn y tymor hwy.
- **Ysgogi cymunedau a'u cynnwys yn fwy wrth ddatblygu canol trefi.** Yn yr un modd â'r pwynt uchod, gall ymgysylltu â grwpiau cymunedol i gefnogi bywiogrwydd canol tref gael effaith sylweddol iawn, felly gall hyd yn oed cyllid cymharol fach sy'n ymgysylltu ac yn ysgogi gweithgarwch grwpiau cymunedol yn well wrth ddatblygu a chyflawni prosiectau, digwyddiadau a gweithgareddau sy'n bywiogi ac yn gwella amgylchedd canol tref neu stryd fawr, arwain at fanteision mwy arwyddocaol yn y tymor hwy.

5.3 Manteision Ehangach y Rhaglen

Y tu hwnt i'r effeithiau cyflawni craidd, tynnodd y gwerthusiad sylw at ystod o fanteision ehangach a gynhyrchir drwy'r prosiectau a ariennir, gan gynnwys y canlynol.

- **Datblygu Ymgysylltiad Grwpiau Cymunedol a Gwaith Prosiect.** Nododd nifer o randdeiliaid y prosiect fod y prosiectau wedi annog mwy o bobl yn y gymuned i gyfranogi, wedi cefnogi gwell cydlyniant cymunedol ac wedi creu potensial i fwy o bobl yn y gymuned i ymgysylltu â phrosiectau yn y dyfodol.
- **Ymgysylltu a Gwella Lles Gwirfoddolwyr.** Roedd nifer o brosiectau'n cynnwys mewnbwn gwirfoddolwyr, gan greu'r potensial i unigolion ddysgu sgiliau newydd, cwrdd â phobl newydd a chael boddhad o weithio ar brosiectau lleol. Roedd gwaith ar rai o'r murluniau yng nghanol y dref yn enghraifft lle'r oedd gwirfoddolwyr yn ymwneud â phaentio'r murlun, gan gynnwys pobl ifanc ac oedolion ag anableddau, a thrwy adborth i'r timau dosbarthu nodwyd bod paentio'r murlun yn cyfrannu'n gadarnhaol at eu llesiant.

5.4 Astudiaethau Achos Effaith

Astudiaeth Achos: Arwyddion Bangor

Trosolwg o'r Prosiect:

Roedd y prosiect £27,000 yn ymwneud â datblygu, cynhyrchu a gosod 24 arwydd 'mynegbyst' yng Nghanol Dinas Bangor yn unol â Strategaeth Arwyddion Bangor a ddatblygwyd fel rhan o Brif Gynllun Bangor.

Cyflawniad:

- **Penodi Contractwr** - Ar ôl rhai heriau tendro cynnar, penodwyd cwmni profiadol yn llwyddiannus i weithgynhyrchu a gosod y mynegbyst mewn lleoliadau y cytunwyd arnynt yng nghanol y ddinas. Un wers oedd y gallai cwmni gyda mwy o brofiad gydag enwau lleoedd Cymraeg fod wedi bod yn fuddiol.
- **Cydweithio gyda Rhanddeiliaid.** Roedd cydweithio cryf rhwng Cyngor Gwynedd a Chyngor Dinas Bangor, gyda chyfathrebu da ac eglurder ar y priod gyfrifoldebau. Roedd dod â'r rhanddeiliaid perthnasol ynghyd yn gynnar yn cael ei ystyried yn agwedd gadarnhaol bwysig ar y dull gweithredu.

Effeithiau:

- **Yn y tymor byr** fe wnaeth yr arwyddion gwell hybu atyniad canol y ddinas, gan helpu pobl i lywio'r ddinas ac annog pobl i gerdded o amgylch y ddinas yn fwy - gydag arwyddbyst yn nodi'r amser teithio ar droed, gan wella ymwybyddiaeth o hygyrchedd ar droed.
- **Yn y tymor canolig** mae hyn yn cysylltu'n dda â gweithgaredd ehangach o amgylch strategaeth dwristiaeth ar gyfer y ddinas, sy'n cael ei datblygu gyda Thwristiaeth Gogledd Cymru, a bydd yn hybu gweithgaredd economi ymwelwyr trwy ddarparu dull pwysig i ymwelwyr ganfod eu ffordd.
- **Yn y tymor hwy**, mae tîm y prosiect yn cydnabod bod angen i hyn fod yn rhan o strategaeth ehangach i wella'r ganolfan, i ddenu mwy o ymwelwyr a chynyddu bywiogrwydd. Mae'r prosiect hwn yn ategu gwaith ehangach fel datblygu map dinas newydd, arian ar gyfer gwella adeiladau a glanhau'r stryd fawr yn drylwyr. Mae pob un wedi cyfrannu at wneud canol y ddinas yn fwy deniadol, ac mae arwyddion cynnar o gynydd yn nifer yr ymwelwyr a busnesau newydd yn dechrau.

Astudiaeth Achos: Murlun Bangor

Trosolwg o'r Prosiect:

Comisiynodd y prosiect yr artist Jess Bala i weithio gyda'r gymuned a phaentio murlun ar ddiwedd wal dalcen adeilad Annedd Ni. Mae canolfan weithgareddau Anheddau, Annedd Ni, yn sefydliad elusennol nid er elw sy'n grymuso oedolion ag anghenion cymorth.

Cyflawniad:

- **Penodi'r Artist:** Yn dilyn mynegi diddordeb mewn murlun yng nghanol tref Bangor gan Gyngor Dinas Bangor, ymgynghorwyd â'r gymuned ynglŷn ag arddull a chynnwys y murlun. Yna drafftwyd y brîff murlun i'w gomisiynu trwy Gwynedd Greadigol. Roedd hyn yn cynnwys panel sgorio gyda chynrychiolwyr o Gyngor Gwynedd, Cyngor Dinas Bangor, a pherchnogion adeilad Annedd Ni a ddewisodd yr artist, Jess Bala wedi hynny. Mae cyfathrebu da rhwng y Cynghorau a'r rhanddeiliaid perthnasol yn golygu bod cydgysylltu'r prosiect yn llyfn.
- **Ymgynghoriad Cymunedol:** Trefnwyd cyfres o weithdai rhwng y gymuned, elusen Anheddau a Jess Bala er mwyn cael gwell dealltwriaeth o'r hyn yr oedd aelodau'r gymuned eisiau i'r murlun fod. Roedd hon yn elfen gref o'r prosiect gan ei fod yn sicrhau bod pobl leol yn cymryd rhan ymarferol yn y prosiect a chymerwyd ymagwedd gydweithredol at gyflawni. Fodd bynnag, roedd amserlenni tynn ar gyfer cynllunio gweithdai yn golygu bod presenoldeb yn gymharol gyfyngedig. Gyda mwy o amser byddai'r prosiect wedi hoffi ymgysylltu'n ehangach i ymgynghori ar syniad y prosiect.

Effeithiau:

- **Yn y tymor byr** fe wnaeth y murlun wella golwg y dref, codi ymdeimlad o falchder yn y gymuned a chodi ymwybyddiaeth o ddiwylliant a hanes yr ardal.
- **Yn y tymor canolig** mae'r murlun wedi tanio diddordeb mewn celf gymunedol, felly os oes mwy o gyllid, mae'n debygol y bydd mwy o alw am fwy o brosiectau celf cymunedol fel murluniau eraill yn y dref.
- **Yn y tymor hir** mae gan y murlun y potensial i ddenu mwy o ymwelwyr i'r dref trwy hyrwyddo atyniadau diwylliannol a hanesyddol yr ardal gan gynnwys y dreftadaeth lechi a'r Gadeirlan.

Astudiaeth Achos: Golff Giamocs

Trosolwg o'r Prosiect:

Oherwydd bod safle Golff Giamocs wedi dirywio'n arw ac angen ei adnewyddu, roedd y prosiect yn ymwneud ag adfywio safle Golff Giamocs i wella'r safle ac ychwanegu diddordeb i'r parc fel y gellid ei ddefnyddio'n iawn gan drigolion ac ymwelwyr Porthmadog.

Cyflawniad:

- **Roedd y cyfathrebu rhwng staff Cyngor Gwynedd a phartneriaid cyflawni** yn effeithiol a olygai fod dealltwriaeth glir o'r briff adnewyddu safle ac o ganlyniad, aeth y broses dendro yn ddiraffferth, gyda phopeth wedi'i gostio'n gywir. Roedd hyn hefyd yn golygu bod y gyllideb wedi'i bodloni, a bod popeth wedi'i gwblhau ar amser.
- **Y gallu i ychwanegu elfennau ychwanegol at y prosiect:** Oherwydd nad oedd unrhyw gostau ychwanegol neu oedi i'r prosiect, roedd y tîm cyflawni yn gallu ychwanegu elfennau ychwanegol i gyd-fynd â'r prosiect. Roedd y rhain yn cynnwys gwefan ar gyfer y maes golff yn ogystal â byrddau gwybodaeth a baneri yn egluro hanes Porthmadog a'i rôl yn y diwydiant llechi.

Effeithiau:

- **Yn y tymor byr** mae wedi gwella canol tref Porthmadog yn weledol, rhoi gweithgaredd ychwanegol i drigolion ac ymwelwyr i'w wneud a chodi ymwybyddiaeth am ddiwylliant a threftadaeth yr ardal trwy'r byrddau gwybodaeth a'r baneri o amgylch y maes golff.
- **Yn y tymor canolig** gall apêl weledol well isadeiledd cymunedol Porthmadog a mwy o ymwybyddiaeth ddiwylliannol a hanesyddol o'r dref wella balchder cymunedol.
- **Yn y tymor hir** mae rhanddeiliaid yn cydnabod y gall fod newid yn y canfyddiad o Borthmadog ymhlith trigolion ac ymwelwyr, gyda'r potensial i gefnogi cynnydd yn nifer yr ymwelwyr â'r dref.

6. Casgliadau a Gwersi

Mae'r adran hon yn dwyn ynghyd y canfyddiadau allweddol o'r gwerthusiad, gan ganolbwyntio ar bedwar prif bwnc cwestiwn y gwerthusiad: perthnasedd a phriodoldeb dyluniad y rhaglen, perfformiad yn erbyn targedau, effeithiolrwydd rheoli a chyflawni'r rhaglen ac effeithiau'r rhaglen. Mae cyfres o wersi i'w cymryd o'r gwerthusiad a all fod yn ddefnyddiol ar gyfer ymyriadau yn y dyfodol wedi'u nodi ar y diwedd.

6.1 Casgliadau

Perthnasedd a Phriodoldeb Dyluniad y Rhaglen

Mae canol trefi a strydoedd mawr Gwynedd, fel ar draws Cymru a gweddill y DU, yn wynebu heriau mawr o ostyngiad yn nifer yr ymwelwyr, amgylcheddau canol trefi sy'n dirywio a llai o fywiogrwydd a balchder bro. Mae adfywio'r canol trefi hyn yn un o flaenoriaethau Cynllun Cyngor Gwynedd, ac o dan hynny, Fframwaith Adfywio Gwynedd a 13 Cynllun Ardal. Mae'r angen am fuddsoddiad i gyflawni'r cynlluniau hyn yn sail i'r rhesymeg dros y rhaglen hon a ariennir gan UKSPF.

Mae'r gwerthusiad wedi canfod bod gan y prosiectau a ariennir o dan y rhaglen hon aliniad cryf â'r angen a'r rhesymeg a nodwyd, yn fwyaf nodedig cefnogi ymyriadau i greu mannau cyhoeddus mwy deniadol a diogel, gan ddenu a galluogi buddsoddiad newydd, a denu ymwelwyr a gwariant newydd.

At ei gilydd, mae'r rhaglen wedi parhau'n hynod berthnasol a phriodol i'r anghenion a nodwyd. Mae newidiadau i'r gyfres o brosiectau a ariennir wedi codi dim ond lle mae costau rhai prosiectau wedi newid, neu lle mae rhai prosiectau wedi'u nodi fel rhai anymarferol, gan greu cyllideb sydd ar gael i gynlluniau amgen ei ddefnyddio.

Perfformiad yn erbyn Targedau

Mae gan y cynllun gyfanswm cyllideb o £1.91m ac roedd £1.86m (97%) ohono o Gronfa Ffyniant Gyffredin y DU. **Erbyn canol Ionawr 2025 (amseriad yr adroddiad gwerthuso hwn), roedd 61% o'r cyllid hwnnw (£1.16m) wedi'i wario**, gyda £0.75m yn weddill i'w wario. Er bod hyn yn gadael gwerth sylweddol ar ôl i'w wario yn y cyflenwad sy'n weddill hyd at ddiwedd mis Chwefror 2025, **mae'r cleient yn rhagweld y bydd y rhaglen yn bodloni'r cyfanswm gwariant hwn yn y cyfnod hwnnw sy'n weddill.**

Mae prif dargedau allbynnau'r rhaglen yn gymharol syml ac yn ymwneud â nifer y prosiectau sy'n cael eu cwblhau. **Disgwylir i'r targed ar gyfer nifer cyffredinol y prosiectau a gwblhawyd (22) gael ei gyrraedd erbyn diwedd mis Chwefror 2025**, hefyd rhagorwyd ar yr is-darged ynghylch nifer yr astudiaethau dichonoldeb (targed o 4) hyd yma (7) a rhagwelir y bydd yn cyrraedd 11 erbyn diwedd y rhaglen.

Bu'r targedau canlyniadau yn fwy heriol i'w mesur, ac nid oedd gan ddau o'r tair gwaelodlin wedi'i osod cyn i ymyriadau ddechrau, sy'n golygu na fydd mesurau cywir ar gyfer y canlyniadau hyn yn bosibl. Mae'r adroddiad gwerthuso yn amlinellu'r gwersi i'w cymryd o hyn o ran sicrhau mwy o eglurder ynghylch yr hyn y bydd y rhaglen yn ei gyflawni a sicrhau bod hyn yn trosi i fesurau allbynnau a chanlyniadau priodol. Mae hyn yn gofyn am fod yn glir ynghylch sut y caiff dangosyddion eu mesur a sut y bydd y data gofynnol yn cael ei gasglu, a chasglu tystiolaeth sylfaenol cyn i weithgareddau'r prosiect ddechrau, lle bo angen.

Rheoli a Chyflawni'r Rhaglenni

Tynnodd y gwerthusiad amrywiaeth eang o ffactorau cadarnhaol allan yn ogystal ag ystod o heriau a gafwyd wrth gyflwyno'r ymyriadau a ariannwyd. Y ffactor mwyaf arwyddocaol, a nodwyd gan dros hanner yr arweinwyr cyflawni prosiectau oedd **her amserlenni cyflawni tynn**, yn enwedig wrth ystyried yr angen am ymgynghoriadau cymunedol a rhanddeiliaid, datblygu cytundebau partner, prosesau recriwtio a chaffael, yn ogystal â dylunio a chyflawni prosiectau.

Roedd yr agweddau allweddol a nodwyd fel rhai effeithiol a phwysig i lwyddiant yn cynnwys **gwerth a phwysigrwydd ymgysylltu â'r gymuned a rhanddeiliaid lleol yn effeithiol a'u cynnwys** mewn cynlluniau, yr oedd yn ymddangos bod y rhan fwyaf o brosiectau yn eu cyflawni'n gryf, **cynnwys arbenigwyr technegol** lle'r oedd angen hynny, a **chynnwys strategaethau ymadael clir yn effeithiol ar gyfer prosiectau i sicrhau cynaliadwyedd effeithiau**, er enghraifft drwy gytundebau cynnal a chadw i sicrhau bod cyfleusterau neu amwynderau newydd yn cael eu cynnal.

Ar gyfer rhai prosiectau, roedd **heriau ychwanegol o ran ymgysylltu â rhanddeiliaid penodol**, megis perchnogion eiddo na ellid eu contractio'n hawdd, ac **mewn rhai achosion roedd amserlenni'n cyfyngu ar faint o ymgynghori â'r gymuned a rhanddeiliaid** y teimlai partneriaid cyflawni y byddai wedi bod yn optimaidd. Ar gyfer rhai prosiectau, **creodd chwyddiant costau** rhwng yr adeg y drafftwyd cynlluniau prosiect a phan ddechreuodd y prosiectau faterion ychwanegol.

Ar y cyfan, **roedd partneriaid cyflawni a rhanddeiliaid ehangach yn gadarnhaol ynglŷn â rheolaeth Cyngor Gwynedd o'r rhaglen**. Er bod rhai wedi mynegi rhwystredigaeth gydag oedi o ran cymeradwyo cyllid ac ynghylch faint o waith gweinyddol a oedd ynghlwm wrth adrodd ar gynnydd, teimlwyd bod y broses ymgeisio gyffredinol yn glir a nododd y rhan fwyaf o arweinwyr cyflawni prosiectau fod cyfathrebu'r Cyngor wedi bod yn gryf drwy gydol y cyfnod cyflawni.

Effeithiau'r Rhaglen

Amlygodd tystiolaeth a gasglwyd o'r prosiectau a gefnogwyd ystod o effeithiau cynnar yn ymwneud â mwy o **atyniad i ganol trefi a strydoedd mawr, mwy o ymdeimlad o ddiogelwch, gwell hygyrchedd digidol canol trefi** (yn ymwneud ag un prosiect), tystiolaeth gynnar o **gynnydd yn nifer yr ymwelwyr** sy'n gysylltiedig ag ymyriadau (ochr yn ochr â gweithgareddau eraill), a **theimladau gwell o falchder a lles cymunedol**. Yn y rhan fwyaf o achosion bu'r rhain yn dystiolaeth fwy ansoddol neu anecdotaidd o effeithiau sy'n dod i'r amlwg, ond serch hynny maent yn rhoi arwyddion bod ymyriadau'n cyflawni'r mathau o ganlyniadau a ragwelwyd.

Nododd nifer o ymgynghoreion, er mwyn **cyfrannu at effeithiau mwy sylweddol yn y tymor hwy sy'n mynd i'r afael â maint yr her sy'n wynebu canol trefi a strydoedd mawr, fod angen ymgorffori nifer o ffactorau wrth ddylunio prosiectau**. Mae'r gwerthusiad yn tynnu sylw'n benodol at bwysigrwydd prosiectau sy'n:

- **Cyfrannu at strategaethau adfywio mwy** ar gyfer ardal, gyda chysylltiad clir â buddsoddiadau ehangach a chyfrannu at gynlluniau ar raddfa fwy
- **Cyfrannu buddsoddiad mwy sylweddol i isadeiledd strategol pwysig** sy'n mynd i'r afael â heriau lleol
- **Datblygu a helpu i ddatblygu cynlluniau ar gyfer buddsoddiad ar raddfa fwy**, megis astudiaethau dichonoldeb ar gyfer buddsoddiadau newydd a allai fod â manteision strategol ar raddfa fwy
- **Ychwanegu gwerth ehangach trwy brosiectau llai** er enghraifft trwy **sefydlu neu wella cysylltiadau â pherchnogion eiddo canol tref**, neu drwy helpu i **ysgogi a grymuso grwpiau cymunedol** i gymryd mwy o ran mewn prosiectau, digwyddiadau a gweithgareddau sy'n ysgogi bywiogrwydd canol tref.

Y tu hwnt i'r effeithiau ar leoedd, tynnodd nifer o'r prosiectau sylw hefyd at **fuddion ehangach** a gynhyrchir gan y rhaglen i'r rhai sy'n ymwneud â chyflawni, gan gynnwys **datblygu grwpiau cymunedol** sy'n ymwneud â phrosiectau lleol, a'r **manteision llesiant a brofir gan wirfoddolwyr** sy'n ymwneud â chyflawni prosiectau, megis cefnogi paentio'r murluniau.

6.2 Gwersi a Ddysgwyd

Gan dynnu ar ganfyddiadau'r gwerthusiad, mae nifer o wersi allweddol yn dod i'r amlwg a allai helpu i wella ymhellach brosiectau adfywio canol trefi a ariennir o dan raglenni yn y dyfodol. Mae'r rhain wedi'u gosod allan isod o dan dair prif wers

---

1. Sicrhau bod graddfeydd amser yn ddigonol i alluogi cyflawniad effeithiol.

Gall y profiad o'r cyfnodau lluosog ac weithiau ailadroddus sy'n ymwneud â chyd-ddylunio'n effeithiol, ymgynghori, cael caniatâd a chymeradwyaeth, recriwtio, caffael ar gyfer, ac yn olaf cyflawni prosiectau ofyn am amserlenni sylweddol, a oedd yn her benodol a nodwyd gan lawer o brosiectau (a waethygyd gan oedi cynnar wrth gymeradwyo cyllid UKSPF gan Lywodraeth y DU).

Ar gyfer cynlluniau yn y dyfodol bydd yn fuddiol sicrhau bod prosiectau yn nodi cynlluniau amserlen manwl yn eu ceisiadau i'w hasesu fel rhan o'r broses gymeradwyo. Gall fod yn ddefnyddiol hefyd darparu canllawiau ariannu sy'n amlinellu'r cyfnodau cyflawni posibl hynny a amlinellwyd uchod, gyda sylwebaeth ar faint o amser y gallai fod ei angen ar gyfer pob gweithgaredd, lle bo modd. Byddai hyn yn helpu i roi awgrymiadau defnyddiol i ddarparu gyrrff cyflawni, i'w helpu i ystyried yn llawn a yw'r amserlenni cyflawni sydd ar gael yn ddigonol i gyflawni eu cynllun yn effeithiol, a helpu gyda'u cynllunio eu hunain.

---

2. Sicrhau bod cydweddiad strategol ac effaith strategol yn cael eu hystyried yn ofalus wrth ddylunio prosiectau.

Mae'r gwerthusiad wedi amlygu ystod o ffactorau a all gyfrannu at sicrhau bod pob prosiect, hyd yn oed buddsoddiadau cymharol fach, yn gallu cyfrannu at effeithiau strategol, a byddai'n werth cynnwys y rhain mewn asesiadau yn y dyfodol ynghylch yr hyn y dylid ei ariannu. Yn benodol, gallai fod yn ddefnyddiol ystyried rhai o'r agweddau canlynol ar ffurflenni cais a meini prawf asesu ar gyfer prosiectau o dan raglenni tebyg yn y dyfodol:

- **Cydweddiad strategol â Chynlluniau Adfywio Ardal** – gyda mwy o flaenoriaeth i brosiectau sy'n cyflawni'n gryf yn erbyn nodau buddsoddi strategol cytûn ar gyfer y lle hwnnw
- **Potensial ar gyfer denu neu alluogi buddsoddiad ar raddfa fwy** – er nad yw o reidrwydd yn syml i'w asesu, os oes tystiolaeth dda y gallai ariannu ymchwil neu astudiaeth ddichonoldeb alluogi buddsoddiad preifat / cyhoeddus ar raddfa fawr yng nghanol trefi, yna gallai hyn gael effeithiau strategol sylweddol iawn am gost buddsoddi cymharol isel.
- **Gwerth ychwanegol drwy feithrin perthnasoedd â rhanddeiliaid allweddol** – mewn meysydd lle bu heriau o ran ymgysylltu â rhanddeiliaid allweddol yng nghanol y dref megis y gymuned fusnes neu berchnogion eiddo penodol, gallai cynlluniau sy'n helpu i ymgysylltu ac adeiladu perthnasoedd â'r rhanddeiliaid hynny gael buddion strategol sylweddol y tu hwnt i'r allbynnau a gynhyrchir gan yr ymyriad ei hun.

- **Gwerth ychwanegol drwy ysgogi a grymuso grwpiau cymunedol** – lle mae angen mwy o gapasiti cymunedol ac ymgysylltu â bywiogi canol trefi, gallai gweithgareddau sy'n cefnogi a grymuso grwpiau lleol hefyd gael mwy o fanteision strategol sy'n mynd y tu hwnt i allbynnau'r prosiect a ariennir ei hun yn unig.

Wrth ddewis prosiectau i'w hariannu, gallai ychwanegu gwerth sylweddol at raglenni'r dyfodol i ymgorffori dulliau o asesu'r ffactorau hyn, er mwyn helpu i sicrhau bod y gyfres orau o brosiectau'n cael eu datblygu i'w cyflawni.

---

3. Datblygu dangosyddion ymhellach ar gyfer monitro llwyddiant.

Mae'r gwerthusiad wedi amlygu y gall casglu canlyniadau ac effeithiau prosiectau adfywio canol trefi fod yn heriol o fewn yr amserlenni sydd ar gael ar gyfer monitro. Serch hynny, gellid bod wedi gwneud mwy i wella ansawdd y data monitro ar gyfer y rhaglen hon, sy'n darparu gwersi ar gyfer cynlluniau'r dyfodol. Yn benodol ar gyfer rhaglenni'r dyfodol byddai'n werthfawr gosod cynllun monitro clir o'r cychwyn cyntaf a chanllawiau clir ar hyn ar gyfer prosiectau unigol. Dylai hyn gynnwys:

- **Eglurder ynghylch yr hyn y bydd y rhaglen yn ei gyflawni a sicrhau bod y dangosyddion allbynnau a chanlyniadau yn cael eu dewis ar sail y pethau pwysicaf y bydd y rhaglen yn eu cyflawni.** Er na ellir meintioli popeth mewn targed, dylai'r targedau roi syniad clir o'r hyn y mae'r rhaglen wedi'i gyflawni.
- **Gosod dangosyddion lle mae'n glir beth sy'n cael ei fesur** – gyda disgrifiad clir o beth yn union y mae'r dangosydd yn ei gipio, a sut bydd y wybodaeth hon yn cael ei chasglu
- **Cipio data gwaelodlin ar gyfer dangosyddion canlyniadau lle mae angen hyn** – er enghraifft, os yw dangosyddion allweddol yn ymwneud â nifer yr ymwelwyr neu ganfyddiadau rhanddeiliaid penodol ynghylch atyniad, bywiogrwydd neu ddiogelwch canol y dref, yna mae angen casglu gwaelodlinau ar gyfer y dangosyddion hyn cyn i ymyriadau a ariennir ddigwydd yn ogystal ag ar ôl iddynt gael eu cwblhau, er mwyn gallu nodi unrhyw newidiadau yn y mesurau hyn.

Cysylltwch â ni

0330 122 8658

wavehill@wavehill.com

wavehill.com

Dilynwch ni ar gyfryngau cymdeithasol

[@wavehilltweets](https://twitter.com/wavehilltweets)

[wavehill](https://www.linkedin.com/company/wavehill)